

СТАНОВИЩЕ

от

Проф. д.н. Мариела Деливерска

Висше училище по застраховане и финанси

на дисертационен труд за присъждане на научна степен „Доктора на науките“

в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление 3.8. Икономика

Автор: д-р Марек Мариан Магнишевски

Тема: „Икономически аспекти на въздушния транспорт в Полша“

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Основание за изготвяне на настоящото становище е Заповед № 108 от 01.03.2023г. на Ректора на Висшето училище по застраховане и финанси за провеждане на процедура по защита на дисертационен труд на тема „Икономически аспекти на въздушния транспорт в Полша“ за присъждане на научна степен „доктор на науките“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, по професионално направление 3.8. Икономика.

Конкурсната процедура се развива в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за неговото прилагане, както и в съответствие с изискванията на вътрешната уредба на Висшето училище по застраховане и финанси.

В рамките на настоящата процедура, към дисертационния труд разработен от д-р Марек Магнишевски на тема „Икономически аспекти на въздушния транспорт в Полша“, авторът представя документация съдържаща автобиография, автореферат към дисертационния труд, списък на публикациите и резюме на научните трудове, копие на диплома за придобита научна степен „доктор“, авторска справка за приносите в дисертационния труд, справка за изпълнение на минималните национални изисквания за придобиване на НС „доктор на науките“ в професионалното направление 3.8. „Икономика“.

- ***НАУЧНА И ПУБЛИКАЦИОННА ДЕЙНОСТ НА ДИСЕРТАНТА, ВЪВ ВРЪЗКА С ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД***

Във връзка с разработването на дисертационния труд и с оглед осигуряване на публичност на получените в рамките на дисертационната разработка резултати и приноси, дисертанта е представил справка за реализирани 17 (седемнадесет) научни публикации.

Впечатление прави, че реализираните научни публикации са на полски и на английски език. Преобладаващият брой са в съавторство, но като самостоятелни авторски разработки, дисертантът представя публикации обхващащи темите за „Съвременни технологии за контрол на сигурността, използвани в летищата“ и „Икономически анализ на пътническия транспорт на полските летища преди и по време на пандемията Covid-19“.

През 2022 г. авторът разработва и публикува монографичен труд на тема „Икономически аспекти на развитието на пътническия и товарен въздушен транспорт в Полша.“, като в рамките на изследване по темата е разработен и представен анализ на икономическото измерение на въздушния транспорт в Полша. Изследването обхваща анализ на функционалния обхват на въздушния транспорт, както и анализ на цените на петрола, заедно с многовариантен анализ на въздушния транспорт в европейските страни и в частност в Република Полша.

Дисертантът в свои научни разработки изследва задълбочено основните аспекти и значенето на безопасността във въздушния и сухопътния транспорт по време на пандемията от Covid-19., както и въпроси пряко свързани с елементи на сигурността и управлението на съвременна организация. Публикация по темата, реализирана през 2019 г. (Elementy bezpieczeństwa i zarządzania współczesną organizacją - wybrane problemy, 2019, Rzeszów: Oficyna wydawnicza politechniki rzeszowskiej, 105 s. ISBN/ISSN: 978-83-7934-355-3) представлява модерна организация, работеща в бързо променяща се реалност, обхващаща много сфери и дейности на живота, включително политическа, правна, социална, пазарна и технологична.

Научните интереси на дисертанта са свързани и с функционирането и управлението на предприятия, като в рамките на осъществена публикационна дейност, дисертантът е публикувал изследване на тема „Обучаващо се предприятие като пример за съзнателна организация.“ (Magniszewski M., Kłak M.; Przedsiębiorstwo uczące się,

jako przykład świadomej organizacji. Współczesne trendy w zarządzaniu, (pod red.) Maria Mazur; 2021, Warszawa: Wydawnictwo Akademii Ekonomiczno-Humanistycznej (AEH), s.61-73; ISBN/ISSN: 978-83-66552-39-5)

В рамките на представения за рецензиране дисертационен труд, авторът д-р Марек Магнишевски изследва темата за „Икономически аспекти на въздушния транспорт в Полша“, като основен акцент е поставен върху икономическото измерение на въздушния транспорт в Република Полша. Анализът реализиран въз основа на проведено проучване в рамките на разработването на темата на дисертационния труд се базира на задълбочен анализ на информация и данни от полски летища, въз основа на наличен регистър на летищата в Република Полша, като в анализа са включени и данни от информация за брой на обслужени пътници на полските летища и обработени товари в рамките на полските летища.

Дисертационният труд е разработен в съответствие с нормативно установените изисквания.

- ***АКТУАЛНОСТ НА ТЕМАТИКАТА И ЦЕЛЕСЪОБРАЗНОСТ НА ПОСТАВЕНИТЕ ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ***

Темата за „Икономическите аспекти на въздушния транспорт“ е актуална и значима с оглед на обстоятелството, че въздушния транспорт е ключов сектор в икономиката на всяка една държава. В международен план, международният въздушен транспорт, се основава на междудържавни двустранни споразумения, като разрастването на дейността в сектора въздушен транспорт оказва пряко влияние върху достъпа до пазара и режима на собственост на превозвачите, което от своя страна има пряко отношение към функционирането на този вид транспорт.

В рамките на дисертационен труд, автора изследва широко разбирания икономически компонент на транспорта в Полша, като едновременно с това анализира и представя елементи и фактори очертаващи наличие на дисбаланс при прилагането на специфични правни норми, които са част от регулаторната рамка във вътрешното законодателство на Република Полша.

Авторът аргументира тезата, че функционалните, организационните и технологични възможности за обслужване на пазара се проявяват по различен начин и имат различно значение. С оглед на обстоятелството, че въздушният транспорт представлява движението на хора и стоки с определена цел по въздушни маршрути,

процесът на реализиране на дейности в тази сфера следва да бъде технически, икономически и организационно разделен.

Дисертантът споделя мнението, че въвеждането на законовата систематизация е основополагащо за развитието на гражданската авиация в света. В тази връзка, отделя специално внимание върху изследване и анализ на ключови международно правни актове, сред които Парижката конвенция за регулиране на въздушните полети и Конвенцията за международно гражданско въздухоплаване – подписана на 7 декември 1944 г. в Чикаго (известна още като „Чикагската конвенция“).

От важно значение, с оглед пълнота и прецизност на научното изследване по представената тема е извършването на анализ на основни регулаторни принципи залегнали в международни актове, които са част от приложимото право.

Така например в чл. 15 от Чикагската конвенция се урежда въпроса за „Летищни и други сходни такси“, като конкретната норма, всяко летище на една договаряща държава, което е открито за обществено ползване от нейните национални въздухоплавателни средства, трябва да бъде също така открито при равни условия за въздухоплавателните средства на всички други договарящи държави.

Всички такси, които една договаряща държава може да наложи или да разреши да бъдат наложени за използването на летища от договарящи държави, страни по Чикагската конвенция, и средства за обслужване на въздушното движение от въздухоплавателните средства, не трябва да бъдат по-високи от пределно допустими, нормативно заложи и установени с Конвенцията стойности.

В разработването и представянето на дисертационния труд от дисертанта е обърнато особено внимание на обстоятелството, че всеки клон на транспорта има своите силни и слаби страни, които тези характеристики определят неговата пригодност за използване в определена връзка от транспортната верига. На тази база са представени предимства и недостатъци свързани с реализирането на въздушен транспорт, като на преден план е аргументирано мнението, че въздушният транспорт е най-динамично развиващият се отрасъл в сектор транспорт. Най-голямото предимство е времето за достигане до дестинация в сравнение с други видове транспорт.

В икономическа и финансова гледна точка, в изследването е отделено внимание на изследване на различните направления, в които въздушният транспорт проявява

своите предимства, с оглед на факта, че той генерира чрез своята дейност икономически ефект.

Важна изследователска цел при разработването на представения дисертационен труд обхваща проучване на спада в броя на обслужените пътници на полските летища по време на пандемията от COVID-19.

- ***ХАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД И МЕТОДИКА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО***

Дисертационният труд е в обем от 203 стандартни страници, в структурно отношение съдържа уводна част (въведение), 5 (пет) самостоятелни глави, заключение и библиографска справка на използвани източници.

Библиографията се състои от общо 80 източника, от които 47 литературни източника, 33 онлайн източника

Сред общият обем библиографски източници, могат да бъдат открити нормативни вътрешноправни и международноправни актове, както и научни и справочни източници.

Дисертационният труд е онагледен с 20 таблици и 87 изображения.

Използваните методи при разработване на дисертационния труд са прецизно подбрани и правилно използвани. Методите на изследване взаимно се допълват, което позволява информацията да бъде многостранно оценена.

В рамките на дисертационния труд е разработен анализ на механизмите регламентация и приложение на нормативната уредба и законодателство в сферата на въздушния транспорт, както в Република Полша, така и в международен план.

Обърнато е внимание на различни по естество принципи при осъществяване на специфична икономическа дейност в сферата на транспорта и по-конкретно при въздушния транспорт.

Дисертантът умело и аргументирано насочва вниманието към въпроса за важността, ролята и значението дейността по управление и мениджмънт реализирано от авиокомпаниите, в посока въвеждане на иновативни и подобрени технологии, които да допринасят за намаляване на разходите за въздушен превоз и транспорт.

Анализирани са и са представени специфичните норми на националното законодателство, въз основа на които се базира в основа степен реализиране на въздушна транспортна дейност в Република Полша.

Заложената от автора цел на дисертационния труд е постигнала чрез реализирането на точни и ясни задачи, формулирани изчерпателно в дисертационния труд.

Използваните методи на изследване при разработване на дисертационния труд включват освен друго и методите на анализ и синтез, аналогия, системни методи на изследване и проучване, както и формално-логически и диалектически методи на познание.

• ***ПРИНОСИ И ЗНАЧИМОСТ НА РАЗРАБОТКАТА ЗА НАУКАТА И ПРАКТИКАТА***

Представеният дисертационен труд на тема „Икономически аспекти на въздушния транспорт в Полша“ представлява цялостна научна разработка, посветена на значими аспекти на обществените отношения, свързани с икономическото влияние на дейности свързани с осъществяване на въздушен превоз и транспорт.

В дисертационният труд се анализира обществено-значимия финансов, икономически и правен аспект на достъпа до въздухоплавателни средства, както и прякото отношение на дейността в транспортния сектор спрямо икономически показатели и параметри.

Въз основа на цялостната оценка и анализ на представения в рамките на конкурсната процедура дисертационен труд, могат да бъдат открити конкретни приноси имащи научно-теоретичен характер, но също и практико-приложно значение.

При изследване и разработване на дисертационния труд, авторът представя задълбочен и широкообхванат анализ на функционалния обхват на въздушния транспорт. Откроява като важна характеристика дейността по управлението на движението на въздухоплавателни средства на територията на отделни държави, във връзка с осигуряването на достъп до или заминаването от територия на отделна държава на пътници, екипажи или товари във въздухоплавателни средства.

С приносен характер е представеното изследване и формулираните въз основа на направения обстоен анализ резултати по отношение на цялостния процес по хармонизиране на законодателството регламентиращо въздухоплавателната дейност в Република Полша и по-конкретно привеждане на нормативната уредба в съответствие с приложимата в Европейския съюз рамка в областта на авиационните дейности.

- **ПРЕЦЕНКА ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА МИНИМАЛНИТЕ НАЦИОНАЛНИ ИЗИСКВАНИЯ**

От представената в рамките на конкурсната процедура документация, е видно съответствие на реализираната от докторанта дейност по разработка на дисертационния труд и представена научна продукция съобразно критериите и минималните национални изисквания за придобиване на научна степен „доктор на науките“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, по професионално направление 3.8. Икономика.

- **БЕЛЕЖКИ И ПРЕПОРЪКИ**

Препоръчвам на дисертантката, с оглед значимостта и актуалността на разработената в рамките на дисертационния труд тема, в бъдеще да разшири обхвата на изследване в посока анализ и приложение на пазарноориентирани инструменти, за преодоляване на негативните елементи на въздействие на въздухоплаването върху изменението на климата.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Предвид изпълнението на всички нормативно установени изисквания за разработване и защита на дисертационен труд за присъждане на научна степен „доктор на науките“, съгласно изискванията на ЗРАСРБ, и на Правилника за неговото прилагане, и с оглед на цялостната оценка на посочените по-горе приноси в представения дисертационен труд, **давам положителна оценка на дисертационния труд и предлагам на уважаемите членове на научното жури да гласуват положително за присъждане на научна степен „Доктор на науките“ на д-р Марек Мариан Магнишевски в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3. 8. Икономика.**

11.04.2023 г.

Изготвил становището:

(п)

Проф. д.н. Мариела Деливерска